

Wstęp do Starego Testamentu. Red. ks S. Łach. Oprac. H. Langkammer OFM, ks. S. Łach, ks. J. Łach, ks. E. Zawiszewski, ks. L. Stachowiak, ks. A. Kubik, ks. S. Potocki. Poznań-Warszawa 1973 ss. 760. Pallottinum.

Katolicki Uniwersytet, przy którym rozwija się w sposób wspaniały Sekcja Biblijna, posiadająca aż dziewięciu samodzielnych pracowników naukowych, przy pięciu zasadniczych katedrach (ST; NT, Teologia bibl., Filologia bibl., Archeologia i geografia bibl.) wydał obszerną introdukcję do ST, przeznaczoną zarówno dla wykładowców wyższych seminariów duchownych, jak i dla studentów teologii. Jest to pierwszy zespołowo opracowany w Polsce wstęp do ST.

Całość poprzedza zarysowe wprowadzenie, które stanowi nowość wśród innych katolickich introdukcji do ST. Omawiany we *Wstępie* materiał podzielono ze względów dydaktycznych (trzechletnie studium ST) na trzy główne części: księgi „historyczne” (I), prorockie (II) i dydaktyczne (III) idąc w tym za LXX, jakkolwiek w bardziej szczegółowych podziałach zauważa się małe odchylenia od porządku zachowanego w greckim przekładzie ST.

Można śmiało powiedzieć, że wszystkie opracowania zasługują na uznanie, gdyż oparte na najnowszej literaturze, informują zwięźle o tym wszystkim, co należy do współczesnej i katolickiej introdukcji do ST.

Ponieważ obszerne krytyczne omówienie *Wstępu* Czytelnik znajdzie w czasopiśmie „Ruch Biblijny i Liturgiczny” (27: 1974 s. 285-287), recenzent ograniczy się w tym omówieniu do kilku uwag.

W części I dzieła zasługuje na szczególne podkreślenie opracowanie teologii Pięcioksięgi przez S. Łacha. Autor wyeksponował najpierw ideę o Bogu Zbawcy, by później mówić o Bogu Stwórcy. W ten sposób odtworzył rzeczywisty rozwój religijnych koncepcji Pentateuchu. Traktaty o naturze człowieka, jego życiu pozagrobowym, o narodach pogańskich i wybraństwie Izraela czynią z artykułu wartościową całość, niezbędną dla pełnego zrozumienia analizowanych ksiąg.

J. Łach opracował dzieło deuterono-

miczne. Szczególnie cenne są tu omówienia poważnych trudności, jakich przysparza badaczom np. problem zamienienia słońca w Joz lub kwestia chere-mu, czyli nakazu Boga wygładzenia Kananejczyków.

Także opracowanie dzieła kronikarskiego czy ksiąg historyczno-dydaktycznych i Ksiąg Machabejskich przez E. Zawiszewskiego opiera się na najnowszym stanie badań.

Rozważania na temat teologii Pięcioksięgu można w tym dziele określić jako cenną perłę, to samo trzeba powiedzieć o opracowaniu zawitych problemów profetyzmu izraelskiego, które L. Stachowiak omawia w części zatytułowanej *Ogólna charakterystyka proroków* (s. 374-534). Wszystko, co współczesna biblistyka mówi o profetyzmie, zostało tu podane w formie przystępnej, przy czym Autor wyważył każdy swój sąd, aby Czytelnik dowiedział się również o tym, jak Autor ocenia ważkie dyskusje w tej materii i jakie przypisuje im znaczenie.

Także opracowanie proroków mniejszych przez A. Kubika jest nienaganne, jakkolwiek można było jeszcze w jednym czy drugim wypadku podać Czytelnikowi nowszą literaturę na dany temat.

W III części omówione zostały najpierw przez S. Łacha psalmy. Recenzent wprawdzie uważa, że w najobszerniejszym traktacie, poświęconym poglą-

dom religijnym psalmistów, można było śmiało mówić o teologii psalmów i konsekwentnie do podziału teologii Pięcioksięgu wyeksponować najpierw funkcjonalno-zbawcze znaczenie Boga, a później dopiero omówić kwestie „metafizycznych” rozważań psalmistów o Bogu. Z drugiej jednak strony przyznać trzeba, że Autor jako pierwszy z polskich egzegetów potrafił Czytelnika wprowadzić w całokształt zagadnień współczesnej nauki o Psalterzu.

Sumienne wprowadzenie do ksiąg mądrościowych, którego Autorem jest S. Potocki, zwłaszcza w części zatytułowanej *Mądrość starożytnego Wschodu* stawia pytanie o początki myśli mądrościowych, przeszczepionych później na sapiencjalną literaturę ST. Udało się przy tym Autorowi ujawnić oryginalność koncepcyjno-teologiczną tych ksiąg mimo widocznych w nich obcych wpływów i zależności.

Wziąwszy pod uwagę, że mniej więcej dwie trzecie treści zostały podane „petitem”, należy stwierdzić, iż cena publikacji jest bardzo przystępna. Wydawcom OO. Pallotynom należą się szczególne wyrazy uznania za odpowiednie i logiczne rozmieszczenie materiału. Opublikowane przez nich dzieło z pewnością zostanie przyjęte z wielką wdzięcznością.

Hugolin Langkammer OFM